

K a r m e n
D o m i n g o
GALA-DALI

Prevela
Gordana Mihajlović

■ Laguna ■

Naslov originala

Carmen Domingo

GALA – DALÍ

Copyright © by Carmen Domingo Soriano, 2016

By agreement with Pontas Literary & Film Agency

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Naću Baronu,
jer bez njega, njegovog tarota
i strpljenja ovaj roman
ne bi bio isti.*

LUDA

Svi putevi su moj put

Zamak Pubol, 1980.

Ponekad deca predstavljaju smetnju. Nisu potrebna u blizini. Čak ti dođe da poželiš da se nisu ni rodila. Zašto? Ko bi ga znao. Događa se. Osećanja nahrupe sasvim neopazice ali nezaustavljivo, a onda kao da nikad nisu nastala, iščeznu ti iz uma i nema ih godinama. Izbrišeš ih iz pamćenja. Ulaziš. Izlaziš. Putuješ. Živiš bez njih. Život ispunjen od početka do kraja, vođena jedino nagonima, željama. Sve dok te jednog dana, iznebuha, kad odavno ne pomišljaš na njih, neko podseti da jesi, da si jednom bila majka jedne devojčice, i onda povičeš:

– Neka ne ulazi u moj zamak! Ne želim da je vidim!

Bila sam naučila da pobegnem od te uspomene. Čak sam poverovala da nikad nije ni postojala. I živela sam srećno dugi niz godina. Zar je tako teško razumeti da sam želela da živim život na svoj način? Da sam želela da se odmaram, da se udaljim od ostalih kako bih ostvarila snove? Da bih ispunila želje? Da nikad nisam želela da budem majka? Sa godinama, ako mi je išta bilo jasno, to je da mi nije potrebno da slušam kmećanje ćerke koju nisam doživela kao svoju ni u času njenog rođenja. Kao što sam, kako je vreme proticalo, naučila da

mi nije potrebno ni društvo propalog čiče koji se bezmalo nije usuđivao da izađe iz kuće bez mog dopuštenja i razvio je sve moguće ekscentričnosti tipične za oronulog starkelju koji više nema nikakve dodirne tačke sa mnom.

Intimnost i pre svega prisnost potkopavaju strasti. A plamen ljubavi se mora održavati, da ne bi zgasnuo, nečim novim, neslućenim, iznenađujućim, nepredviđenim, i želela sam da nastavim da živim tako, da se udaljim od prošlosti. Zbog toga sam se i nastanila ovde, u Pubolu. Sećam se da sam to priznala nekom novinaru u jednom od poslednjih intervjuua koje sam dala, ne tako davno. Nisam govorila o Salvadoru, nego o svojim kratkim izletima u Americi. Ali novinar me je uporno pitao za njega.

Slikar?

Genije?

Muškarac?

Šta je mene bilo briga za ispade jednog impotentnog starca? Otkud bih ja znala šta je on radio u tim trenucima? Nagađam da je bio kod kuće, okružen nekolicinom golobradih junosa, spremnih na sve ne bi li ih pomilovao neko ko za sebe još veruje da je genije; ili je možda stajao pred desetak praznih platna spreman da stavi na njih potpis, ne mareći ko će i šta će biti nacrtano iznad njega kroz koju nedelju. On nije imao o čemu da govori, i zapravo nikad nije imao mnogo toga da kaže. Jedino sam ja imala šta da kažem svetu, iako uvek kroz usta nekog drugog, mada sam se uvek držala u drugom planu. To je bilo uistinu zanimljivo, ono što sam mislila, činila ili pomagala da bude učinjeno. Koliko vremena je trebalo da protekne pa da uloga muze bude cenjenja od uloge genija? Šta je još trebalo da dokažem? Zagledala sam se u njega sa poluosmehom na licu, dajući da se nasluti da ću odgovoriti, ali da razmišljam o tom odgovoru. Znala sam da sam u to doba još mogla da privučem

štampu, muškarce. Koga ne bi zanimale erotske fantazije zrele žene koja može da pokaže i poseduje telo mnogo lepše od tela većine šiparica i ne stidi se toga? Savršeno dobro sam znala kako privlačno delujem na muškarce i to mi je godilo. Ispričala sam mu to ne izostavljajući ni jedan jedini detalj, ali nije mi poverovao, nije očekivao da čuje tako nešto. Pogledao me je stavljajući do znanja da sam starica koja uobražava sve i svašta, i naposljetku nije zapisao ni slovice od našeg razgovora.

Od tada, kad me pozovu iz nekih novina i zatraže intervju, više im i ne odgovaram. Neću ja njih ni u šta da ubedujem. Prošlo je to vreme. Sad ima dana kad ni sama ne mogu da se suočim sa svim tim erotskim fantazijama, svojevremeno bezbroj puta sprovedenim u delo, ni sa muškarcima sa kojima sam ih izvodila. Mada, kad zažmurim, još osećam tople zagrljaje, ukradene poljupce, sate vođenja ljubavi na svaki način koji mi je mašta dopuštala, popodneva provedena sa Salvadorom, dok sam mu pričala o svim onim pozama sa drugim muškarcima, a on se nikad neće usuditi da ih isproba sa mnom, vreme kad Pol i ja po ceo dan nismo ustajali iz kreveta, voleći se opet i opet dok se ne obeznanimo od umora, bekstva u nepoznato sa Maksom ne osvrćući se ni na koga na ovome svetu, potajne sastanke sa Džonom i sa ko zna još koliko njih, znoj sa tih mladih tela što su malo-pomalo stizala u moj krevet, budući da su mi bila potrebna nova iskustva, i darovala mi nebrojena popodneva ispunjena uživanjem neizmerno većim nego što sam zamišljala, dok sam se služila njima da napravim otklon od dekadencije sa kojom se živelo u Kadakesu... Stotine, hiljade, milioni sati vođenja ljubavi, naslade, proželi su svaki delić moga tela i ostali unutra zauvek. Zbog toga sad želim da budem sama. Da uživam u svom zamku, u Pubolu, u uspomenama i u ovom domu gde samo ja mogu da verujem da će one opet postati stvarnost.

Tog jutra sam bila u sobi budna, odevena i na nogama, a to troje u poslednje vreme nije često kod mene. Kosa mi nije bila začešljana i nisam završila sa šminkanjem. Obukla sam plisiranu suknju i onu mornarsku bluzu u kojoj Salvador obožava da me portretiše i što je od zuba vremena malo požute-la na ramenima. U kosu sam stavila crnu mašnu, poklon od Koko. Opet to vreme... Pred toaletnim stolom, pogledavši se, potvrđujem ono što već znam: telo mi se malo izmenilo. Možda bi tačnije bilo reći: moja figura. Ali koga još briga za to! Tog dana, kao što sam već rekla, čekala sam Martu da dođe i pomo-gne mi oko sređivanja kose, da me očeslja i stavi mašnu tačno na mesto, da mi namaže usne crvenim ružem kao što sam ih ja karminisala bogzna koliko puta, a sad mi ruka drhti i ne dozvoljava da to obavim precizno. Upravo u času kad sam se gledala u ogledalu i nastojala da odlučim da li da ostanem u bluzi koju sam obukla, ulazi Marta, sva uzbuđena, i kaže mi:

– Gospođo, vaša ćerka je ovde. Sesil je upravo stigla! Dopu-tovala je iz Pariza da vas vidi!

Saopštava mi to zadovoljno, uz osmeh. Pretpostavlja da ću i ja biti srećna kao ona kad čujem vest.

– Ne želim posete – kažem, i dodajem menjajući temu: – Treba da mi napraviš frizuru i malo popraviš šminku na licu – odgovaram bez oklevanja, i dalje posmatrajući odraz u ogledalu.

– Ali, gospođo... vaša ćerka...

Ton Martinog glasa se menja. Razočarana je mojim odgo-vorom. Ali neću odstupiti, mada mi je u toj situaciji nelagodno, priznajem, i bilo bi lakše dići ruke. Ne podnosim iznenađenja, da mi protivreče u rođenoj kući: ne želim da je vidim. I tačka. I gotova priča.

– Koliko puta treba da ti kažem? Ovo je moj zamak! Pubol je moj i samo moj i ne želim nikoga! Ovde se ulazi samo sa pozivnicom, a nisam raspoložena da pozivam ikoga!

– Kod kapije je – ne popušta, udvoričkim glasom – niste je videli godinama.

Kuda da gledam da se ne bih naprasno obrela pred stvarnošću? Koja ogledala da ostavim da vise na zidu a da ne pokazuju kako godine protiču? Koliko fotografija da pocepam da bi ljudi pamtili moj nekadašnji lik? U kom trenutku odlučiti da je vreme za mene stalo i zadržati uz sebe ono što je nekad postojalo? Kako da pobegnem od dana, meseci, godina što neumitno prolaze pokraj nas dok nas ne pretvore u ljušturu onoga što smo nekad bili?

– Od pogleda na nju starim! Ne mogu da je podnesem! Reci joj da ode.

Ljuta sam. Hoću da ustanem sa stolice, ali nemam snage. Ne mogu da pobegnem mada imam tu potrebu pošto ne želim da nastavim razgovor. Kazala sam posluži milion puta da ne puštaju nikoga u moj zamak. Znali su to od časa kad sam ih zaposlila. Naređenja su bila jasna. Postavila sam isti uslov i Salvadoru kad sam prihvatila Pubol na dar. Ni on, ni Sesil, niko! Nema izuzetaka od tog pravila. I on i ona me nagone da se osećam staro, a ja ne podnosim starost. Sad me prestravljuje jedino prolazak vremena i ne želim da po licima ostalih vidim kako ono prolazi.

U zamku mi je sve potaman. Ustajem bez žurbe, šetam vrtom, čitam, otvaram sebi tarot karte dvaput dnevno... Jutros sam se pogledala u ogledalu toaletnog stola i osmehnula se spazivši rusku ikonu koju čuvam od malih nogu. Nisam se sećala da sam je ostavila na tom mestu. Kazanj je tako daleko od svega ovoga a u isti mah tako blizu kad vidim tu figuru! Namučila sam se, ali uspela sam. Otišla sam da se nikad više ne vratim. Takođe sam izbrisala taj deo života. Od trenutka kad sam napustila Rusiju, počela sam da odbacujem svaku uspomenu što mi se zadržala u glavi, braću i sestru, majku...

oca. Pobegla sam od svega i na taj način postigla da budem ono što jesam. Uspomene ne daju da se krene dalje. Da bi ih odstranio, čovek treba da bude snažan, da ne dopusti da ga išta obeshrabri, da se čvrsto drži planova i da tera napred, ne osvrćući se. I ja sam tako postupala celog života. Ali vreme prolazi i počinjem da osećam umor, pružam sve manje otpora i gotovo da nemam planova. Čak i moje šake, sa flekama i izborane, izgubile su mladost i kroz kožu se providi svaka kost. Nema više povratka. Vreme leti brže nego što sam ikad pomišljala. Mislila sam da ću uspeti, ali ni svim zlatom ovoga sveta ne mogu da zaustavim njegov tok. Zato želim da me ostave samu. Na miru. Za ostale vreme može da protiče, ali ja, ja, u Pubolu sam, i dalje sam ovde, i ista sam ona nekadašnja Gala.

– To nije fer – šapućem odvajajući pogled od ogledala i dohvatajući špil tarot karata. – Nije fer... šta Sesi traži ovde? Radi čega je došla? Rekla sam joj da neću dati ni paru više.

– Gospođo, kazala mi je kako je čula da pobolevate i da vas zato želi videti.

– Pobolevam? Ne želim da me iko podseća na to da sam stara i bolesna, jer nisam. Sesi nije kao njen otac, njoj nije potrebna moja pomoć da bi išla dalje svojim putem.

– Gospođo, nije to u pitanju, ona vas voli. Nije došla da bi vam išta tražila. Čerka vam je... a vi ste njoj majka...

Iznebuha, kao da mi se ukazalo otkrovenje, shvatam da je upravo suprotno, da prošlost ne postoji, da će od tog časa, sadašnjeg, jedino današnji dan biti uz mene. Žustro mešam stare tarot karte koje su uz mene celog života. Ne odgovaram Marti. Ne gledam u nju. Zurim u špil. Nešto sam zabrinutija nego inače zbog onoga što mi karte mogu reći.

Izvlačim jednu iz špila.

Luda.

Kakva ironija, jedina karta bez broja, bez ograničenja, slobodna da čini i govori šta joj je volja. Jedino me karte razumeju. Jedino njih treba da slušam.

Luda, poput mene, hoda odlučnim korakom, oslonjena na štap, ne znajući kuda se zaputila, bez spona koje bi je vezivale za bilo koga i za bilo šta, vođena božanskim, tvoračkim principom. Ona hoda, mi hodamo, i usput osvećujemo zemlju. To sam činila celog života. Šta bi bilo sa svima onima čije sam korake usmerila tako da ceo svet prepozna njihovu vrednost da im ja nisam otkrila put, da im nisam zacrtala sudbinu, da ih nisam vodila za ruku i sprovela do uspeha? Ja, jedina što vidi duhom i koja je umela da u njima opazi ono na šta ni sami nisu pomišljali. Uh, kakvu kartu sam izvukla!

– Gospođo, Sesil uporno traži da vas vidi. Kaže da će čekati dok je ne primite. Sedi na stepenicama kod kapije. Želi da vas vidi. – Martina boja glasa je gotovo preklinjuća.

– Reci ti toj Sesil, ako ne nestane iz Pubola, pozvaću žandarme i oni će se pobrinuti da je izbace sa mog poseda. Moja ćerka godinama ne postoji, ne znam ko je to – odgovaram srdito. – Najbolje... – zastajem da razmislim o karti. Ja, kao i Luda, hodam odlučnim korakom, bez spona, i dalje tragam za svojom sudbinom i moram da je nađem sama kao što sam uvek činila. Nemam više kome da pomognem osim sebi. Moj život nije okončan ovde, moram da krenem dalje, da upravljam putevima drugih ljudi... da nastavim potragu za lepotom... Sesil i dalje predstavlja smetnju.

Marta se primiće da čuje šta još imam da kažem, ili možda ne bi li pokušala da me ubedi. U očima mogu da joj pročitam preklinjanje da se predomislim. Okrećem joj leđa i pomeram se malo-pomalo ka jednoj od komoda u sobi, pridržavajući se za svaki komad nameštaja da ne bih pala, jer u prvoj fioci držim još jedan špil karata, tarot koji je pre nekoliko godina oslikao

Salvador. I to je uradio zahvaljujući meni. Šta bi on znao o kartama za proricanje sudbine da mu ja nisam objasnila? Ja, koja ih otvaram više puta pre nego što donesem neku odluku? Želim da izvučem i drugu kartu da vidim hoću li ovoga puta dobiti drugačiji odgovor. Spretno baratam kartama, još kao mala sam naučila da ih mešam, treba samo da izvučem jednu od njih. Videvši je, gorko se nasmešim. Ista ona koju je slučaj odlučio da izvučem kad sam uzela marsejski tarot: Luda.

Slučajnosti ne postoje.

– Ti prokleti odrtaveli starče. Nikad nisi umeo da budeš sam – mrmljam kivno pošto sam videla sliku na Salvadorovoj karti, i pokazujem Marti crtež da bi shvatila na šta se žalim.

Gotovo da sam zaboravila. Na Salvadorovom špilu Luda se pojavljuje u pratnji još jedne slike, svog drugog lika, svog dvojnika, svog drugog ja. Na ovoj karti nije sama. Gnevno piljim u nju, nisam u stanju da odvojim pogled, pa gonjena istim tim gnevom cepam je na bezbroj komadića i oni padaju razletevši se oko mene.

– Reci Sesil da sam otišla, da sam otputovala u Pariz ili u Njujork... šta god ti padne na pamet – odgovaram.

Marta me gleda i ništa ne dodaje. Zna da je uzalud navaljivati. Pravi žalostan i smušen izraz lica. Veruje da sam usamljena, da sam sve krhkija, da starim, da su me prijatelji zaboravili i da bi bilo dobro da se zbližim sa ćerkom, koju sam uvek držala daleko od sebe, kako bih poslednje godine života provela u nečijem društvu. Znam ja to. Znam da tako misli. Ali greši. Snaga me još nije u potpunosti napustila, moje telo ne pripada prošlosti nego sadašnjosti, moja smrt nije blizu, još svakodnevno dobijam pisma od obožavalaca, a moj um veoma jasno sagledava šta treba da činim. Luda je u pravu, delanje donosi pobedu, a preda mnom su još mnoge od njih.

– Moram malo da privilegnem. Koži prija odmor – objašnjavam Marti pomalo koketno.

Vučem noge, opet krećem put kreveta, ali prethodno zastanem pred ogledalom i povlačim natrag kožu na licu dok istovremeno pravim tobože iznenađenu grimasu da bih digla očne kapke i stvorila trenutnu iluziju glatkoće kao kad sam stigla u Evropu.

– Ne gledaj me tako, draga, moje lice ne može da dopusti sebi ni boru više, a prokleti hirurg odbija da me opet operiše. Nema on pojma o mojim potrebama.

– Treba li vam još nešto, gospodo? – pita i iz njenog glasa zaključujem kako je shvatila da ne vredi da se i dalje uporno zalaže za Sesil.

– Marta, odlučila sam da će najbolje biti da baciš sva ogledala – kažem joj.

– Ogledala?

– Jeste, sva. Umesto njih želim fotografije, svoje portrete, slike na kojima me je naslikao Salvador... Jasno je da je neko prepravio ogledala, lik te starice u njima nije moj. Gledam ih i vidim samo vremešnu ženu koja me progoni u svako doba dana i noći. Radije bih da nestane. To je lice same smrti i pre bih da nije u mojoj blizini.

Baš neobično što se tako ponašala.

Gala je celog života gledala kako da pobegne od prošlosti i živi u sadašnjosti, a sad se grčevito držala upravo suprotnog, zalažući se za sadašnjost nasuprot svakog drugog perioda. Nije bilo nemoguće uticati na vreme, za nju je sve bilo moguće... ako naumi. Zbog toga se rešenje sastojalo u uklanjanju svih ogledala pre nego što joj se godine što prolaze uvuku u um,

a sadašnjica u zamku okrene protiv nje. Nesumnjivo, delotvornije je zaustaviti vreme nego izbrisati ga. Ogledala su bila privremena tamnica, a ona se od malih nogu borila jedino da bude slobodna. Šta će joj ogledala? Portreti, fotografije iz ranijih godina pokazaće onaj odraz koji je očekivala, koji je pamtila i znala, osećala ga kao sopstveni, prikazujući pravu Galu, kakva je nekada bila. Galu koja je putovala, Galu koja je predlagala, Galu koja je odlučivala, Galu koja je primoravala, Galu koja je pregovarala o najpovoljnijim kupoprodajama, Galu koja je neumorno vodila ljubav... Galu koja je osećala da je gospodarica svoje sudbine, upravljajući sudbinom i mnogih drugih.

Ogledalo ne udvostručava, ne odražava, ono zapravo podvaja, a Gala je sama i nisu joj potrebne dvojnice u Pubolu. Zamak je ogroman. A ona, vlasnica i gospodarica, nema kavaljera koji bi joj pravio društvo. Možda je tako i najbolje. Zapravo, život joj je uvek bio takav, vazda je bila usamljena. Ogledalo je udvajalo onoga drugoga. Salvador je tek puki odraz nje same, kao što su bili Pol i mnogi drugi koji su joj prošli kroz život. A sad beži od odraza, od dvojnika, kao što beži od mora, od društva mladih i od tih zategnutih, snažnih tela gotovo trajno nastanjenih u Por Ljigatu, privučenih predstavom o geniju kakav je nekad bio Salvador, a danas se zadovoljava pompeznim pokretima i visokoparnim rečima, što je samo u službi pokušaja da privuče pažnju ne bi li uspeo zadržati nekadašnju slavu, upinjući se da smisli hiljadu i jednu ekscentričnost.

Ne, ne želi ih u blizini. Ne želi nikoga u blizini. Želi da živi sama, ponavlja sebi, kao što je nekad živela jedna od prvih stanovnica zamka, negde u petnaestom veku, Sanča, udovica barona Žisperta de Kamljona, volela bi da ju je upoznala...

Želi da bude sama... ili možda da uz nju budu ruže koje je podsećaju na vrt gde je provodila letnji odmor sa porodicom, u Rusiji. Sad zna da joj nije potrebno društvo drugih ljudi. Uto gotovo neopazice okrene glavu. Učini joj se da čuje kao mrmor uspomenu na očev glas kako joj šapuće zbogom na moskovskoj stanici pre bezmalo sedamdeset godina. Ali ta uspomena je kratkog daha. Ubrzo, Kazanj nestaje iznova i zauvek iz njenih misli i vraća se u kuću mrtvih, gde su joj na jednom mestu sabrani svi zaboravi života, i onda opet meša karte misleći na današnjicu, na sutrašnjicu...

I

ČAROBNJAK

Danas sve počinje

Moskva–Klavadel, 1913.

– Neko vreme ćeš biti sama, ali vratićeš se izlečena. Pluća ti više neće praviti smetnje – uveravao ju je Dmitrij, njen otac, tonom bez dramatičnosti zbog cele situacije, ali i potvrđivao koliko je važan korak koji će svakog časa napraviti.

Gala je sa Dmitrijem bila bliska koliko nije ni sa majkom ni sa braćom i sestrom. Uprkos tome što joj on zapravo nije bio otac, nego očuh. Međutim, od samog početka ga je doživljavala kao pravog oca. Jedinog koga je upoznala i jedinu mušku figuru od koje je prihvatila savet, a možda i poneki prekor. Njegovo prisustvo izbrisalo je iz Galinog sećanja onog Đakonova, koji joj je, napivši se votke, tukao majku svake noći sve dok konačno nije prepustio porodicu sudbini i otada nisu čuli više ništa o njemu. Nedugo potom, Dmitrij Iljič Gomberg je ušao u život Antonjine, Galine majke, kao i u život njeno četvoro dece, da tu i ostane.

– Odmalena... pati se odmalena – jadikovala je Galina majka gledajući bespomoćno ćerku, ne znajući šta više da učini.

– Možda bi trebalo da je odvedemo u Centralnu bolnicu.

I odveli su je. Gala se takođe umorila od bolesti, od toga što je prečesto, od malih nogu, bila primorana da ostane kod kuće pošto se pri svakom pokretu gušila. Tek je bila napunila osamnaest godina, a bolest joj se svakog meseca iznova vraćala. U Moskvi su je lekari temeljno pregledali, brinući da oboljenje pluća ne pređe u smrtonosnu tuberkulozu, i odlučili da će najbolje za njeno zdravlje biti da otputuje u Švajcarsku. Ako provede neko vreme u sanatorijumu Klavadel, stanje Galinih pluća će se bez ikakve sumnje umnogome poboljšati.

– Ići ćeš sama – objasnio joj je otac. – Neko će doći da te sačeka na stanici.

– Ne pre nagluj, neću biti sama. Oni će poći sa mnom – samouvereno je odvrtila devojka, pokazujući policu gde su joj stajale omiljene knjige. – Biće meni dobro.

I bila je ubeđena u svoje reči.

Knjige su oduvek bile jedino društvo koje joj je bilo potrebno. Odrasla je sa njima, živela je okružena pesnicima, slikarima, profesorima – prijateljima njenih roditelja... Odvojena od vršnjaka, Gala je uživala u društvu odraslih, sa njima je bilo lakše sporazumeti se, znali su šta hoće... Na tim skupovima bi sela u kraj prostorije da sluša razgovore koje nije uvek razumela, ali su joj pričinjavali veliko zadovoljstvo i otvarali joj um ka drugim svetovima do kojih je sanjerala da će stići. Od tog vremena, još u porodičnoj kući, počela je da čita podliste objavljivane po novinama, da upoznaje Evropu, da se divi evropskoj kulturi i da sanja o curicama na koje je želela da se ugleda, a one su živele negde u Francuskoj. Ti devojčurci su nosili lokne i slušali majke kako recituju poeziju, uzdišući od želje da nađu muža koji će ih usrećiti do kraja života. Te devojke nikad neće biti poput nje, ali su zato živele tamo gde bi ona volela da živi.

U to vreme je otkrila zadovoljstvo da pogladi neku knjigu, da prevuče prstima preko njenih listova, da uživa u mirisu poveza, da tumači beline u pesmama još dublje od onoga što je sam pesnik hteo da kaže. Ne, uz knjige neće imati vremena da se oseća usamljeno. Kao što neće biti usamljena ni uz jednog od svojih večitih drugova: tarot karte. Šta god da se desi, knjige i tarot će joj pomoći da se oseća kao kod kuće. Mada, izbegavala je da pomene tarot kako joj se braća ne bi podsmevala, jer kad su je viđali sa kartama u rukama, bez oklevanja su je žigosali kao ludaču.

Prvi put je presela iz jednog voza u drugi u Landkvartu.

Imala je tek nešto malo više od osamnaest godina kada je krenula na put, i mada je kod kuće često maštala da napusti Rusiju, prvi put se osećala istinski slobodno. U zoru, tek što je stigla vozom iz Moskve nakon dugog putovanja kroz Evropu, učinilo joj se kao luksuz što sedi u malom kafeu na ciriškoj železničkoj stanici. Pre nego što je prešla prag, rukom je pridržala dugačku crnu krznenu stolu da se hladnoća ne bi uvukla unutra, mrdnula vratom levo-desno kako bi se uverila da je niko ne posmatra i kročila unutra sigurnim korakom.

Sela je na stolicu za stolom zastrtim belim stolnjakom i poručila od konobara opasanog dugačkom pregačom čaj sa mlekom i nekoliko parčadi tosta. Dok je čekala, pogledala je na časovnik na istaknutom mestu u odaji i on ju je podsetio da će za nepuna dva sata krenuti drugim vozom ka Davosu. Tamo joj se nalazilo krajnje odredište: švajcarski sanatorijum Klavadel.

Završivši sa doručkom, dok je još sedela u baru, dala je znak uniformisanom nosaču da joj pomogne oko teškog

kofera pošto je videla da je voz postavljen. Muškarac sa besprekorno čistom plavom kapom hitro se odazvao devojčinom pozivu. Trčećim korakom, prteći težak teret, zaputio se ka peronu na kome je stajala čvrsta alpska kompozicija, koja će se malo kasnije probijati između tunela ispunjenih tutnjavom i dimom. Kad su stigli do kupea, nosač je podigao kofer na pregradu za prtljag, a zatim klimnuo glavom Gali mrmļajuci nešto na nemačkom jeziku, pružajući ruku. Shvatile je šta znači taj pokret i uzela da pretura po crnoj tašnici dok nije pronašla nekoliko novčića na ime napojnice i spustila mu ih u šake ne dodirujući ih.

Sedeći u vagonu, obazrela se oko sebe tražeći nešto što bi joj privuklo pažnju i na čemu bi joj pogled zastao nekoliko sekundi. U kupeu je bilo i drugih putnika, jeste, ali nijedan joj nije izgledao preterano zanimljivo i odlučila je da se ne upušta u razgovore sa nepoznatima. Naposljetku, zauzimajući kraj jedne od dve klupe, pogledala je kroz prozor. U bundi previjenoj na kolenima i sa teškom astraganskom stolom obmotanom oko vrata, čvrsto je privila tašnicu na grudi. Na kraju nije uprla pogled ni u koga, ali učinilo joj se da zapaža kako drugi posmatraju nju. Nije to bio nov osećaj. Onako vitku, sa kožom belom kao sneg, znaci bolesti su je izdvajali od ostalih devojaka njenog uzrasta i mamili iznenađene poglede kud god je prolazila. Uto je oštar zvižduk označio polazak voza i prenuo je iz misli. Grmljavina motora je potvrdila da se mašinerija pokrenula. Pogledala je kroz prozor, opažajući da su točkovi počeli da se okreću. Što se voz više udaljavao od stanice, to je sve više ubrzavao. Nedugo pošto su krenuli, lokomotiva se pomolila između predela pod šumama crnih jela, jezera i planina prekrivenih snegom. Nepregledni krajolici su se primicali prozoru u pravilnim razmacima, potičući sa nekog mesta udaljenijeg nego što je pogled mogao

da dosegne. Beskonačne slike su uvećavale doživljaj neograničene slobode što ga je osetila Gala stigavši na stanicu u Cirihu. Nikad do tada nije videla ništa ravno tome, niti je do tog trena uživala u nezavisnosti.

Svega tri dana po polasku na put, koji joj se povremeno činio beskrajno dug, cela Evropa je otvarala vrata promeni života. Iako ona to nije znala, taj poslednji voz je vodio do nove Gale. I ti predeli će joj se urezati u pamćenje zauvek, kao znamenje njene prve pobede i preobražaja.

Kazanj je bio podnošljiv, ali ništa više od utočišta za palančane. Ni Moskva joj nije bila dovoljna. Sa ulicama zavejanim snegom više meseci u godini, bio je to grad u kome su se ljudi u retkim prilikama upuštali u avanturu da šetaju samo šetnje radi, primorani da žive zatvoreni u četiri zida. Odredište joj je bila Evropa, shvatila je ubrzo po dolasku u Klavadel, iako je stigla sa ledom koji joj se uvukao u pluća. Godinama docnije, kad bi čula da neko priča o hladnoći, a živela je na toploj obali Sredozemlja, smeškaće se i neće progovarati. Hladnoća na Sredozemlju! Ne znaju šta pričaju, ono je bogami i te kako značilo trpeti hladnoću, ali ta hladnoća će je izlečiti i usmeriti je put nečega što će biti njen novi život u zemlji u kojoj, kao što je sanjala u detinjstvu, nikad neće biti snega na ulicama.

Zažmurila je, naslonila obraz na prozor, čvrsto privijajući tašnicu na grudi, i pustila da joj se glava blago njiše uz staklo dok je voz klopario, sećajući se roditelja. Antonjina, uplašena i istovremeno uzbuđena zbog putovanja na koje će joj krenuti ćerka, plakala je na rastanku, misleći da će tako dug put naškoditi njenim ozleđenim plućima i strahujući da je više neće videti. Dmitrij je, međutim, bio drugačiji, i nije voleo žalopojke. Bio je siguran da će se Gala odupreti teškoćama i znao je da će stići tamo u komadu i da će se ista takva vratiti.

Samo ju je zagrlio da joj ulije poverenje i iskoristio priliku da joj došapne bezbroj puta ponovljen savet:

– Slobodan, Gala, čovek treba da bude slobodan. Treba da imamo svest o sopstvenoj slobodi, da je iskoristimo, zato što je ona dar od Boga i pripada samo nama. Bio bi greh ne upotrebiti je. Iskoristi ovo da budeš slobodna, ne razmišljajući o ostalima.

Zahvalno se osmehnula setivši se tih reči.

Za to vreme, primetila je da voz s vremena na vreme usporava. U tim trenucima pruga je vijugala između priljubljenih kuća i sticao se utisak da nikad neće stići tamo kud su pošli. Ubrzo zatim truckanje je prestalo i to ju je nagnalo da otvori oči. Voz je stao. Zaustavljao se svaki čas na malim stanicama, i putnici su isto tako često ulazili i izlazili. Gala ih je gledala sa prisilnog odstojanja, iza prozorskog okna. Dok su ulazili, niko od njih nije izgledao bolesno kao da deli istu sudbinu sa njom. I dalje je osećala snažan pritisak u grudima i on ju je podsećao da, ma koliko maštala, svrha njenog putovanja nije čisto zadovoljstvo, nego preka potreba.

Stigavši u Davos, uz pomoć nosača koji joj je poneo kofere iz voza, prišla je da se javi službeniku sanatorijuma. On je došao da je sačeka i odveze do krajnjeg cilja.

Zgrada, smeštena na preko hiljadu i petsto metara visine, bila je opkoljena snegom. Veličanstveno zdanje bilo je trospratno, i gledano spolja, reklo bi se da je više nalik na luksuzni hotel nego na bolnicu gde će živeti odvojena od sveta, a pre svega od tuberkuloze. U tom času, na gotovo belom nebu, gačci su preletali mesto koje će joj u naredne dve godine biti dom, dajući mu sablastan izgled, i graktali opominjući na moguće opasnosti.

– Predskazujete smrt – doviknula je pticama, preteći im podignutom pesnicom, na iznenađenje svog pratioca.

– Nažalost, smrt je jedna od malobrojnih stvari koju možete predskazati na ovom mestu bez straha da ćete pogrešiti – objasnio je skrušenim tonom.

– Ali to neće biti moja smrt – odgovorila je Ruskinja ubeđeno i nastavila da hoda.

Savršeno dobro se sećala da je Pravda bila poslednja koju je izvukla kad je tog jutra otvarala karte. U sanatorijumu ju je čekalo uskrснуće, bila je sigurna u to, tarot nije grešio. Iz tog razloga nije bila voljna da je zastraši nekoliko ptica, čak ni uz svest o tome da joj godinama nad glavom visi Damoklov mač, i da svakog trena može pasti i sasušiti joj pluća zauvek. Još kako je bila svesna da su gačci ptice zloslutnice, ali karte su je uverile da će nakon putovanja ojačati, izboriti pobedu. Neće objašnjavati ni gačcima niti ikom drugom da su joj Carica, Točak sreće, Umerenost i Zvezda to potvrdili u istom bacanju. Nema sumnje. To putovanje će joj promeniti život.

U pratnji muškarca, nastavila je da korača širokom stazom koja je dočekivala pacijente dobrodošlicom dok nije kročila na ulazna vrata sanatorijuma. Pritom je pomislila na neke puste predele što su ih divno opisali Tolstoj i Dostojevski u svojim delima. Dobro se dosetila da joj ta dvojica majstora prave društvo.

Kad je ostala sama, u sobi na drugom spratu, završivši i poslednje formalnosti koje je trebalo obaviti pre prijema u sanatorijum, uzela je da razmesti sve stvari iz kofera da bi od te odaje načinila malu kopiju sobe u Moskvi. Pokoja ikonica dobijena na poklon od majke, nekoliko knjiga ruskih pisaca, ali i francuskih, i udžbenici za pripremu budućih prijemnih ispita za fakultet, po povratku sa lečenja. Uz njih, nekoliko plišanah igračaka što su joj krasile krevet a koje je takođe donela u Klavadel, i raznorazni komadi tkanina da od njih

iskroji sebi bluze pa da ih zatim izveze raznobojnim svilenim koncima, praveći sitne geometrijske šare.

Prvih dana je sama šetkala dugačkim hodnicima sanatorijuma, prolazila kroz neke još prazne sobe, ulazila u prostorije za mirovanje, u trpezarije... upoznavajući se sa ustanovom, ali podalje od lekara, od osoblja i od ostalih bolesnika. Među njima se nije osećala prijatno. Lekari su bolesnike doživljavali kao jektičare kojima je potrebno mirovanje, a osoblje pak kao dokone bogataše koji mogu sebi da dozvole luksuz i mesecima budu odvojeni od kuće, a da ih služe i paze kao kraljeve dok pokušavaju da se udalje od smrti, koja će, na kraju krajeva, zadesiti svakoga od nas. Bolesnici su i jedne i druge videli jedino kao donosioce rđavih vesti. Međutim, stvarnost je bila jednostavnija od svega toga. Iako je bilo tačno da su svi iz dobrostojećih porodica, sa telima u takvom stanju koje je zahtevalo potpuno mirovanje, i da kašlju, poneko suvo i duboko, poneko pljujući krv, a mnogi nisu uspeali da se vrate kući izlečeni, zapravo su svi sanjali o povratku. Zbog toga je pridošlica, kad bi prvi put ušao na vrata, sticao utisak da u Klavadelu život staje u nastojanju da se zavora bolest, ne bi li ih mimoišla ne ostrvljujući se ni na koga.

Dani su se razlikovali jedino po pravilima kojima je bilo uređeno proticanje vremena, od satnice za doručak do lekarske vizite ili deljenja prispele pošte. Bolesnici su uglavnom ležali ćutke, zureći u prazno, i brojeći na prste dane preostale dok se, u najboljem mogućem slučaju, ne vrate kući uz neznatne posledice bolesti.

– Morala sam da odem daleko od kuće, a to sam mogla jedino sama. Slabo sam marila da li će na mene gledati kao da sam muško zbog odlučnosti koju sam pokazivala. Tuberkuloza mi je pružila savršen izgovor da opravdam bekstvo – objasnila je Eženu u sanatorijumu, ubrzo pošto su se upoznali.

Prvi put nakon dugo vremena, osećala se dovoljno prijatno sa nekim vršnjakom da bi mu poverila najtajnije strahove i objasnila planove. Ipak, ispričala je to umanjujući značaj nečemu što je nesumnjivo predstavljalo veliku žrtvu i pokazivalo čvrstinu volje koja će je obeležiti za ceo život.

Ali taj razgovor će se odigrati nešto kasnije.

U tom trenutku Gala nije poznavala Ežena Emila Grendela. Imao je sedamnaest godina, jednu manje od nje, a u Klavadelu je boravio nekoliko meseci, u pratnji majke, takođe sa teškim oboljenjem disajnih organa. Bio je dosta visok i imao je uska ramena koja su uokvirivala tanko lice, dajući mu izgled bespomoćnog mladog čoveka. Elegantan, uvek sa glomaznom baršunastom kravatom kako mu se hladnoća ne bi uvukla u grlo i u ozleđena pluća, pokušavao je da izgleda stariji nego što je bez sumnje bio. Stoga, onoga dana kada je Ežen prvi put ugledao Galu kako korača, prolazeći lagano dugačkim hodnicima sanatorijuma, opazivši kako mu srce ubrzano tuče kao da će iskočiti iz grudi, nije se usudio da je oslovi. Nikad pre toga nije osetio tako nešto. Ispočетка se kolebao da li da joj se obrati i najzad je prišao da je pozdravi uz najlepší osmeh, premda bojažljivo. Devojka svojim oholim ponašanjem kao da je odbijala dodir sa ostalim bolesnicima, ali u stvari nije imala nikoga pored sebe i osećala se veoma usamljeno.

– Ja sam Ežen.

Gala se zagledala u njega ne znajući šta da učini, i mada je došla u iskušenje da zastane i porazgovara, samo je klimnula glavom uzvraćajući pozdrav.

Izgledala je kao još jedna u nizu bolesnica, ali on je smesta shvatio da ona to nije, i zato ga je privukla. Kao da mu nije zasmetao ni taj gest odbijanja koji bi svako drugi shvatio

kao osornost, i pripisao ga je tobožnjoj stidljivosti koju je bio spreman da otkloni najboljim pesničkim oružjem.

– Zove se Jelena (Dmitrijevna) Đakonova, ali kaže da je zovu Gala – kao iz topa mu je objasnila bolničarka.

– Da li je došla odavno? Odakle je? Je li teško bolesna? – pitanja iz Eženovih usta sustizala su jedno drugo.

Bolničarka ga je pogledala smeškajući se. Znala je da ne sme da daje takve informacije, da sva pravila diskrecije nalažu da se ne saopštavaju detalji o pacijentima, ali šta mari ako se malo zaobiđu. Na kraju krajeva, možda se ni jedno ni drugo neće vratiti domu...

– Iz Moskve je, ali pošto nemamo više pacijenata iz Rusije, govori nemački sa ostalim bolesnicima.

– Nemački? – upitao je pomalo zabrinuto.

– Mada zacemento govori francuski – razjasnila je bolničarka – soba joj je puna knjiga francuskih pesnika.

– Pesnika... – dočekao je uz osmeh, opet se naslađujući tom reči. – Pesnika...

Gala je bila mršava. Izbačenih vratnih kosti i ramena, a tanka u struku. Iako nije bila lepa, izgledom je privlačila i ujedno se nametala, i bilo je teško odvratiti pogled od nje. Zbog držanja, uvek uzdignute glave, izgledala je viša nego što je bila. Kad je vidi kako hoda, čovek bi rekao da je snežna princeza koja odbija da se utopli. Ali sve bi to prešlo u drugi plan kad bi joj se zagledao u oči. Crne kao noć, grozničave, intenzivne... taj zavodnički pogled privući će zauvek mlađanog Ežena, uhvaćenog u njene mreže, i ne znajući, još istog tog dana.

Ni vreme koje je proticalo nije pomoglo da on, sa svojim krupnim i trapavim adolescentskim šakama, prestane da bude nervozan i da ih pomera i krši znojeći se da ne bi odao koliko ga izdaju živci svaki put kad joj se obraća.